

بررسی عوامل انسانی موثر بر گردشگری با روش تلفیقی SWOT و معادلات

ساختاری (مطالعه موردی: شهرستان سپیدان)

ملیحه عرفانی^{*۱}

maliheerfani@uoz.ac.ir

طاهره اردکانی^۲

سمانه مومنی اردکانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۷/۲/۱

تاریخ پذیرش: ۹۷/۷/۱۸

چکیده

زمینه و هدف: امروزه گردشگری یکی از عوامل اصلی توسعه اقتصادی و اجتماعی در بسیاری از مناطق جهان است. کشور ایران با وجود تنوع بالای منابع تفریحی طبیعی و فرهنگی جایگاه واقعی خود را چه در گردشگری خانگی و چه گردشگری دورن مرزی نیافته است. شهرستان سپیدان واقع در استان فارس نیز از این قاعده مستثنی نیست. از این رو مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل انسانی موثر بر گردشگری این شهرستان انجام شد.

روش بررسی: در این مطالعه بر اساس چارچوب ارائه شده در روش SWOT عوامل انسانی موثر بر گردشگری شهرستان سپیدان در قالب عوامل خارجی (فرصت و تهدید) و داخلی (قوت و ضعف) تهیه و از کارشناسان خبره در بازه لیکرت نظرخواهی شد. مجموعه نظرات جهت بررسی نقش عوامل فرصت و تهدید بر عوامل قوت و ضعف گردشگری با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری- حداقل مربعات جزئی (SEM-PLS) بررسی شد.

یافته‌ها: نتایج این مطالعه نشان داد که ۵۰٪ تغییرات عامل قوت با سایر عوامل و ۳۰٪ ضعف‌های گردشگری با عامل خارجی فرصت و تهدید تبیین می‌شود. در مدل پژوهش نقش عامل خارجی فرصت بر عامل داخلی قوت مثبت و معنی‌دار ($p < 0/01$) به‌دست‌آمد، همچنین نقش عامل خارجی تهدید بر عامل داخلی ضعف نیز مثبت و معنی‌دار ($p < 0/05$) است و برای سایر مسیرها اثر معنی‌داری در مدل به‌دست‌نیامد.

۱- استادیار، گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه زابل، زابل، ایران. * (مسئول مکاتبات)

۲- استادیار، گروه علوم و مهندسی محیط زیست، دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.

۳- دانش آموخته محیط زیست، دانشگاه زابل، زابل، ایران.

بحث و نتیجه‌گیری: گردشگری منطقه مورد مطالعه با توجه به معنی‌دار بودن اثر عوامل خارجی بر عوامل داخلی در موقعیت تهاجمی و تدافعی قرار دارد. استفاده از روش‌های نوین آماری مانند حداقل مربعات جزئی (PLS) کمک می‌کند تا با اعتماد بیشتری راهبردهای توسعه گردشگری را تعیین و جهت‌گیری اقدامات مدیریتی را در آینده هدایت کرد.

واژه‌های کلیدی: مدل‌سازی، گردشگری، حداقل مربعات جزئی (PLS)، ماتریس SWOT.

Investigating of affective human factors on tourism using combined method of SWOT and structural equation (Case study: Sepidan County)

Malihe Erfani^{1*}

maliheerfani@uoz.ac.ir

Tahereh Ardakani²

Samaneh Momeni Ardakani³

Admission Date: October 10, 2018

Date Received: April 21, 2018

Abstract

Background & Objectives: Today's, tourism is one of the significant components of economic and social development in many regions in the world. Despite of high diversity of natural and cultural resources, Iran doesn't find its real rule in indoor and inbound tourism. Sepidan County in Fars province is not excluded from this fact. Therefore, the present study conducted to investigate the human factors affecting tourism in this city.

Material and Methodology: In this research, affective human internal factors (strengths and weaknesses) and external factors (opportunities and threats) on tourism in this region were provided on the basis of framework of SWOT method. These affective factors were questioned from experts in Likert scale. These answers were analyzed by structural equation modeling- partial least square (SEM-PLS) to survey rule of opportunities and threats on strengths and weaknesses of tourism.

Findings: In according to results, 50 percent of changes in strengths were determined by other factors and 30 percent of tourism weaknesses by opportunities and threats. In the model, rule of external opportunities factor on internal strength factor was positive and significance ($p < 0.01$), also the effect of external threats factor on internal weaknesses factor was positive and significance ($p < 0.05$) and there weren't significant path between other factors in this model.

Discussion and Conclusion: Tourism in studied area according to the significant effects of external factors on internal factors is in aggressive and defensive positions. Using the new statistical methods like Partial least squares (PLS) helps to determine strategies for the future and guide direction of management actions with more evidence.

Key words: Modeling, Tourism, Partial least squares (PLS), SWOT matrix.

1 - Assistant Professor, Department of Environmental Sciences, Faculty of Natural Resources, University of Zabol, Zabol, Iran.* (*Corresponding Author*)

2- Assistant Professor, Department of Environmental Sciences & Engineering, Faculty of Agriculture and Natural Resources, Ardakan University, P.O. Box 184, Ardakan, Iran.

3- Graduated in the Environmental Science, University of Zabol, Zabol, Iran.

مقدمه

امروزه استفاده از روش‌های پیشرفته آماری مانند مدل‌سازی معادلات ساختاری در مطالعات گردشگری مورد توجه قرار گرفته است که بر خلاف روش‌های سنتی که بیشتر چارچوب مفهومی برای مطالعه فراهم می‌آورند، قادر به بررسی معنی‌داری اثرات عوامل مختلف بر روی یکدیگر است (۵). استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری به روش حداقل مربعات جزئی (PLS) در مطالعه‌های گردشگری توسط Valle و همکاران (۲۰۱۵) بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ بررسی شد. آن‌ها نشان دادند که از سال ۲۰۰۷ به بعد استفاده از این نوع تحلیل شتاب بسیار زیادی یافته است. آن‌ها علت این امر را در انعطاف بیشتر این مدل در برخورد با داده‌های غیر نرمال، عدم نیاز به حجم نمونه زیاد، داشتن قابلیت پیش‌بینی و تجزیه و تحلیل مدل‌های پیچیده بیان کردند.

برخی از مطالعه‌های منتشر شده در منبع‌های داخلی و پس از آن خارجی به ترتیب برای کاربرد روش SWOT و مدل‌سازی معادلات ساختاری در مطالعات گردشگری در ادامه آورده شده است.

سهرابی و همکاران (۲۰۰۹) با کمک مدل SWOT مطالعه خود را در زمینه پتانسیل‌های گردشگری روستاهای شهرستان سپیدان فارس انجام دادند. آن‌ها توسعه گردشگری روستایی را منوط به حمایت‌های دولتی، دعوت به همکاری از سرمایه‌گذاران و استفاده از دانش بومی و افراد تحصیل کرده جهت ترویج فرهنگ گردشگری دانستند. پاکباز و نوری (۲۰۱۱) با استفاده از روش SWOT به ارائه راهبردهایی جهت توسعه طبیعت‌گردی منطقه مارگون شهرستان سپیدان پرداختند. رکن‌الدین افتخاری و همکاران (۲۰۱۱) راهبردهای توسعه گردشگری پایدار در دهستان لواسان کوچک را با روش SWOT به‌دست آوردند. آمار و صفاری‌راد (۲۰۱۴) ضمن ارائه راهبردهای توسعه گردشگری در شهرستان املش با مدل تحلیلی SWOT نشان دادند که منطقه سطح آسیب‌پذیری بالایی جهت توسعه گردشگری دارد و نیازمند برنامه‌ریزی منطقی جهت توزیع و تخصیص مجدد منابع است. موسوی و همکاران (۲۰۱۴) عوامل موثر بر برنامه‌ریزی توسعه گردشگری

بر اساس گزارش سازمان جهانی حفاظت، منطقه Pacific ایران نیز در آن قرار دارد، ۲۵٪ گردشگری بین‌المللی کل جهان را در سال ۲۰۱۶ به خود اختصاص داده است (۱). طبق تعاریف ارائه شده از همین سازمان، گردشگری بین‌المللی، مجموع گردشگری درون‌مرزی^۱ و برون‌مرزی^۲ است. گردشگری درون‌مرزی شامل افرادی می‌شود که ساکن آن کشور نبوده و به آن سفر می‌کنند و گردشگری برون‌مرزی شامل افرادی است که از آن کشور به سایر کشورها سفر می‌کنند (۲). قدر مسلم این آمار نشان دهنده فوج عظیم عزیمت ایرانیان به خارج از کشور جهت استفاده از فرصت‌های تفریحی کشورهای مقصد گردشگری و خروج ارز از کشور است. قابل ذکر است که اروپا ۵۰٪ کل گردشگری بین‌المللی را به خود اختصاص داده و از این جهت مقام اول را در جهان دارد و پس از آن منطقه Pacific در مقام دوم قرار دارد (۱).

برای واکاوی عوامل موثر بر گردشگری می‌توان مجموعه عوامل را در قالب مدل‌هایی مطالعه و تحلیل کرد. مدل‌ها ابزاری برای مطالعه و ساده‌کردن عوامل موثر بر یک موضوع هستند. یکی از این مدل‌ها، روش SWOT است که توسط پژوهشگران بسیاری مورد توجه قرار گرفته است. SWOT^۳ مخفف چهار کلمه قوت‌ها، ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدها است و به آن تجزیه و تحلیل SWOT و یا ماتریس SWOT گفته می‌شود. این روش به منظور ارزیابی جهت تصمیم‌گیری و اصلاح جهت‌گیری سیستم مورد مطالعه در یک شیوه سیستماتیک به کار می‌رود (۳). در این روش عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌های محیط مورد مطالعه) و عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدهای محیط پیرامونی- محیط ماکرو) شناسایی می‌شوند. البته نیازی به مشخص کردن همه عامل‌ها نیست، بلکه بایستی مهمترین‌ها که در تعیین آینده نقش دارند، محور توجه قرار گیرند. اساس به‌کارگیری SWOT به حداقل رساندن قوت‌ها و فرصت‌ها و به حداقل رساندن ضعف‌ها و تهدیدها است (۴).

- 1- Inbound tourism
- 2- Outbound tourism
- 3- Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats

گردشگری مالزی را در جوامع محلی روستاهای مقصد گردشگری با مدل‌سازی معادلات ساختاری (PLS) بررسی کردند و نشان دادند که مشارکت ذی‌نفعان اثر معنی‌داری در توسعه گردشگری در مالزی دارد. Hua و همکاران (۲۰۱۶) اثر عوامل محیطی را بر رقابت بین مقاصد گردشگری در منطقه Sarawak مالزی به روش PLS بررسی کردند و این رابطه را مثبت و معنی‌داری به‌دست آوردند. Hallak و Assaker (۲۰۱۷) بیان کردند که استفاده از PLS با وجود کاربرد فراوان آن در شاخه‌های تجاری، در شاخه صنعت گردشگری همچنان رویکرد تازه و جدیدی است. آن‌ها مزایای مدل PLS را در مقایسه با مدل‌های سنتی کواریانس محور مدل‌سازی معادلات ساختاری بیان کردند. Assaker و Hallak (۲۰۱۶) اثر خصوصیات مقصد را بر رضایت و وفاداری به مقصد با کمک PLS مدل‌سازی کردند. Suhartanto و همکاران (۲۰۱۸) اثر عوامل رضایت شغلی، اجرای خدمات و مشارکت گردشگری را بر اجرای خدمات در مشاغل خرده‌فروشی مرتبط با گردشگری در Bandung اندونزی با کمک PLS بررسی کردند. آن‌ها همه این مسیرها را معنی‌دار به‌دست آوردند.

روش SWOT یک چارچوب روش‌شناختی برای سامان‌دهی اجزای سیستم مورد مطالعه ایجاد می‌کند که منجر به مستدل و مستندکردن نتایج می‌شود. با این‌وجود اگر چه در تحلیل SWOT ارقام و ارزش‌های به‌دست آمده از نظرات کارشناسان خبره مورد تحلیل قرار می‌گیرد، اما این تحلیل‌ها به صورت آماری نبوده و در نهایت راهبردهای تدوین شده اساس آماری ندارد. به همین منظور در این مطالعه برای رسیدن به هدف مطالعه که بررسی اثر عوامل انسانی موثر بر عوامل قوت و ضعف گردشگری شهرستان سپیدان است، از روش SWOT تنها جهت سامان‌دهی عوامل و از مدل‌سازی معادلات ساختاری-حداقل مربعات جزئی جهت تحلیل آماری استفاده شد. مزیت این روش تلفیقی در این است که راهبردهای تدوین شده بر اساس مسیرهای معنی‌دار روش PLS صورت می‌گیرد، بنابراین اساس آماری داشته و با کاهش تعداد راهبردها و تمرکز بر

در شهرستان ماکو را با استفاده از ماتریس SWOT شناسایی و جهت مطالعه تاثیرهای متقابل آن‌ها از روش کمی DEMATEL استفاده کردند و عملکرد نهایی عوامل SWOT را بر اساس تاثیرپذیری و تاثیرگذاری تفکیک و رتبه‌بندی کردند. استادکلاویه محمدی و همکاران (۲۰۱۶) با استفاده از تحلیل SWOT راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری پارک جنگلی سراوان را با در نظر گرفتن درجه آسیب‌پذیری منطقه ارائه دادند. ریحانیان و همکاران (۲۰۱۲) در پارک ملی بوجاق ایران راهبردهای توسعه گردشگری را بر اساس روش SWOT توسعه دادند. Amirah و همکاران (۲۰۱۶) در منطقه مقصد گردشگری Putrajaya مالزی با روش SWOT نشان دادند که خصوصیات منحصر به فرد منطقه از نظر طراحی ساختمان‌ها، زیبایی باغ‌ها و مناظر دریاچه‌ها بر روی رضایت گردشگران موثر بوده است. عبدی و همکاران (۲۰۱۶) در شهر کیاسر مازندران راهبردهای تهاجمی را با توجه به موقعیت گردشگری به روش SWOT جهت رشد اقتصادی و توسعه پایدار در صنعت گردشگری پیشنهاد دادند. Shan و همکاران (۲۰۱۷) در بخشی از استان Hunan چین راهبردهایی را برای توسعه صنعت گردشگری بر اساس مدل SWOT توسعه دادند.

از دیگر مطالعه‌های انجام یافته در حوزه گردشگری که از مدل‌سازی معادلات ساختاری در تحلیل‌های خود سود برده‌اند می‌توان به مطالعه‌های زیر اشاره کرد:

حیدری سورشجانی (۲۰۱۷) با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری عوامل موثر بر جذب گردشگران به پدیده‌های گردشگری مصنوعی را در پارک و دریاچه چیتگر تهران بررسی کرد. وی نشان داد که عوامل اجتماعی بیشترین اثر را بر جذب گردشگران به منطقه دارند. Yuksel و همکاران (۲۰۱۰) با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان دادند که ارتباط مثبت و معنی‌داری بین خصوصیات مکان مورد بازدید بر ارزیابی گردشگران از تجربه آن‌ها از محل و وفاداری آینده آن‌ها برای بازدید مجدد از منطقه وجود دارد. Lo و همکاران (۲۰۱۴) عوامل اقتصادی، محیطی، اجتماعی و فرهنگی موثر بر صنعت

پوشیده از جنگل بوده و اراضی علفزار آن ۱۲۵۲ کیلومتر مربع و کشاورزی بیش از ۸۴۰ کیلومتر مربع است (۲۳).

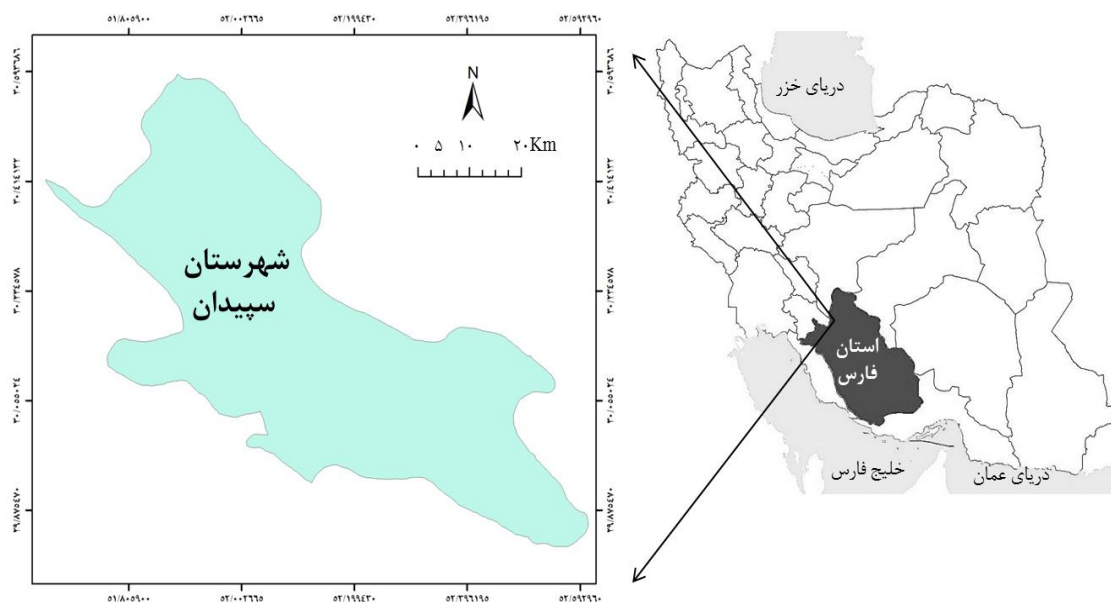
بر اساس داده‌های ایستگاه هواشناسی همدیدی سپیدان که از سایت هواشناسی کشور اخذ شده است، میانگین دمای سالانه ۱۶ درجه سانتی‌گراد و متوسط بارندگی سالانه ۶۵۰ میلی‌متر است. این منطقه دارای ۳۲ جاذبه گردشگری، ۸۷ آثار تاریخی و ثبتی و ۴۰ بقعه متبرکه است. از جمله مناطق تفریحی طبیعی این شهرستان می‌توان از قله رنج، منطقه حفاظت‌شده آبشار مارگون، منطقه حفاظت‌شده تنگ بستانک (بهشت گمشده)، شش پیر، تنگ تیزآب، چله‌گاه و پیست اسکی یادکرد (۲۳).

راهبردهای معنی‌دار می‌توان انتظار بهبود سیستم گردشگری را داشت.

مواد و روش‌ها

محدوده مورد مطالعه

منطقه مورد مطالعه، مناطق گردشگری شهرستان سپیدان در استان فارس است (شکل ۱). این شهرستان در استان فارس و در ۵۱ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۵۲ درجه و ۴۰ دقیقه طول شرقی و ۲۹ درجه و ۴۸ دقیقه و ۳۰ درجه و ۳۶ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. مساحت شهرستان ۲۸۳۹ کیلومتر مربع و جمعیت آن ۸۹۳۹۸ نفر است. بالغ بر ۷۴۲ کیلومتر مربع آن

شکل ۱- موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان فارس

Figure 1. Location of study area in Fars Province

روش بررسی

جامعه آماری مطالعه حاضر شامل متخصصان آگاه به گردشگری در منطقه مورد مطالعه بوده و روش نمونه‌برداری تصادفی طبقه‌بندی‌شده^۱ است، به این صورت که در دستگاه‌های مرتبط با گردشگری (میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، شهرداری، محیط زیست و دانشگاه‌ها) نمونه‌گیری به صورت تصادفی در سال ۱۳۹۶ انجام یافت. این شیوه نمونه‌برداری درجه بالاتری از معرف بودن نمونه آماری را از طریق کاهش

احتمال خطای نمونه‌برداری فراهم آورده و امکان انجام آزمون‌های آماری را نیز میسر می‌سازد. در این مطالعه جهت بررسی اثر عوامل مستقل بیرونی (فرصت و تهدید) و درونی (ضعف) بر روی عامل قوت گردشگری از تلفیق روش SWOT (۴ و ۱۵) و PLS (۲۵، ۲۶ و ۲۷) استفاده شد. به این ترتیب که نمایه‌های انسانی قابل سنجش برای هر یک از عوامل ذکر شده به روش SWOT سامان‌دهی و نظرخواهی شد و

1 - Stratified random sampling

ساختاری انجام و در ادامه برازش مدل بررسی شد. در مرحله اول، مدل (سازه‌ها، نمایه‌ها و ارتباطات آن‌ها) ترسیم شد (شکل ۲)، سپس روایی همگرا مدل با بررسی میانگین واریانس استخراج شده^۱ (AVE) (حد آستانه قابل پذیرش برای AVE، ۰/۵ است) و روایی واگرا توسط معیار-Fornell-Larcker و روش بارهای عاملی متقابل^۲ بررسی شد. روایی واگرا تاثیر هم‌خطی متغیرها (نمایه‌ها) را بررسی می‌کند. بررسی روایی با استفاده از معیار Fornell-Larcker در ماتریسی صورت می‌گیرد که قطر آن جذر مقادیر AVE و سایر خانه‌های آن ضرایب همبستگی بین سازه‌ها است. در صورتی که اعداد قطر اصلی از مقادیر زیرین و سمت راست خود بیشتر باشند، روایی واگرا قابل قبول است. روش بارهای عاملی متقابل، همبستگی بین نمایه‌های یک سازه با آن سازه و همبستگی بین نمایه‌های یک سازه با سازه‌های دیگر را مقایسه می‌کند. در این روش در صورتی روایی واگرا قابل پذیرش است که همبستگی یک نمایه با سازه مربوط به خود بیشتر از سایر سازه‌ها باشد (۲۶). پایایی مدل با بررسی بارهای عاملی (مقادیر بالاتر از حد آستانه ۰/۴ قابل پذیرش است)، مقادیر آلفای کرونباخ (مقادیر بالاتر از حد آستانه ۰/۷ قابل پذیرش است) و پایایی ترکیبی (مقادیر بالاتر از حد آستانه ۰/۷ قابل پذیرش است) (۲۷) سنجش شد.

ارزیابی برازش مدل نهایی که پایایی و روایی آن تایید شده است با اجرای Bootstrapping و به‌دست آمدن مقادیر R^2 و Z انجام یافت. ارزش‌های R^2 ۰/۱۹، ۰/۲۳ و ۰/۶۷ به ترتیب نشان‌دهنده رابطه ضعیف، متوسط و قوی سازه مستقل بر سازه وابسته است. مقادیر Z بالاتر از ۱/۹۶ و ۲/۵۷ به ترتیب نشان‌دهنده صحت رابطه بین سازه‌ها در سطح اطمینان ۹۵ و ۹۹٪ است (۲۴). آماره Q^2 که با اجرای Blindfolding به‌دست می‌آید، قدرت پیش‌بینی مدل را نشان می‌دهد. مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ به ترتیب دلالت بر قدرت پیش‌بینی ضعیف، متوسط و قوی مدل دارد (۲۶).

جهت بررسی معنی‌داری اثر عوامل مستقل بر وابسته از مدل‌سازی معادلات ساختاری (مدل PLS) استفاده شد.

تشکیل ماتریس SWOT

نمایه‌های موثر برای عوامل قوت، ضعف، فرصت و تهدید گردشگری در منطقه مورد مطالعه بر اساس بررسی‌های میدانی و مرور منابع شناسایی شد. این نمایه‌ها شامل ۴۰ مورد بوده که در ادامه به روش دلفی با استفاده از نظرات پنج خبره در سه مرحله غربالگری و روایی محتوا شدند، به نحوی که مهمترین عوامل استخراج و در ادامه جهت تدوین پرسشنامه SWOT به کار روند. نمایه‌ها به گونه‌ای انتخاب شد تا بتوان اثر عوامل خارجی را بر روی عوامل داخلی موثر در سیستم گردشگری سنجید، به این صورت عواملی که از کنترل انسان خارج است و نمی‌توان بر روی آن‌ها تاثیر گذاشت (مانند اقلیم مناسب برای گردشگری، وجود جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی و غیره) از لیست نمایه‌ها حذف شدند. این کار کمک می‌کند تا تمرکز بر روی نمایه‌های معدودی صورت گیرد که هم تحت تاثیر انسان بوده و هم بر روی یکدیگر اثرگذارند، تا به این ترتیب امکان انجام آزمون‌های آماری نیز فراهم آید. در ادامه با توجه به محدود بودن تعداد صاحب‌نظران و کارشناسان در زمینه گردشگری شهرستان سپیدان، از ۴۰ نفر از متخصصان دستگاه‌های اداری و دانشگاهی نظرخواهی شد. نظرخواهی در طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای انجام یافت، به این ترتیب که عدد یک بدترین شرایط و عدد ۵ بهترین شرایط را نشان می‌دهد.

تجزیه و تحلیل آماری با استفاده از PLS

در مدل‌سازی معادلات ساختاری به هر متغیر پنهان (عوامل تهدید، فرصت، قوت و ضعف در این مطالعه)، سازه و به متغیرهای آشکاری که برای اندازه‌گیری آن به کار می‌رود، گویه و یا نمایه گفته می‌شود (۲۴). به منظور بررسی اثرات سازه‌های مستقل تهدید، فرصت و ضعف بر سازه وابسته قوت گردشگری از مدل PLS با بهره‌گیری نرم‌افزار Smart PLS 3 (۲۵) استفاده شد. تحلیل در دو مرحله ساخت مدل و ارزیابی

1- Average Variance Extracted
2- Cross Loadings

یافته‌ها

تحت کنترل انسان هستند و می‌توان بر روی آنها اثر گذاشت
انتخاب شدند. به این ترتیب در پرسشنامه نهایی ۱۳ نمایه از
۴۰ نمایه اولیه انتخاب و روایی آنها از نظر محتوا تایید شد.

جدول ۱ نمایه‌های منتخب هر یک از عوامل را با توجه به نظر
خبرگان در روش دلفی نشان می‌دهد. همان‌طوری که پیشتر نیز
گفته شد از بین نمایه‌های موثر در هر عامل، تنها آنهایی که

جدول ۱- عوامل و نمایه‌های منتخب موثر در گردشگری شهرستان سپیدان

Table 1. Selected factors and indicators in tourism of Sepidan City

عامل	کد	نمایه
فرصت‌ها (O)	O1	افزایش آگاهی عمومی از جاذبه‌های گردشگری و امکان افزایش روزافزون گردشگران
	O2	توجه دولت به سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری
	O3	افزایش انگیزه بخش خصوصی در زمینه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری
	O4	احساس نیاز روزافزون انسان‌ها به تفریح و پناه بردن به محیط‌های طبیعی جهت کاهش استرس‌های ناشی از زندگی شهری
تهدیدها (T)	T1	کاهش تمایل به گردشگری خانگی* نسبت به گردشگری برون‌مرزی ایرانیان در سال‌های اخیر
	T2	عدم اعتماد به امنیت مناطق تفریحی در گردشگری خانگی (شامل ساکنان کشوری معین که فقط در آن کشور سفر می‌کنند) و درون‌مرزی (شامل افرادی می‌شود که ساکن آن کشور نیستند و به آن سفر می‌کنند)
	S1	شکبه جاده‌های دسترسی مناسب در منطقه
قوت‌ها (S)	S2	تسهیلات تفریحی و بهداشتی مناسب در منطقه
	S3	وجود واحدهای خدماتی کافی در منطقه
	S4	وجود منابع متنوع رفاهی و اسکان در منطقه
	S5	روند رو به افزایش شمار گردشگران منطقه و افزایش میل به تفریح در اوقات فراغت
	W1	عدم اعتماد بومیان به سودآوری سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری
ضعف‌ها (W)	W2	عدم وجود تنوع تسهیلات اقامتی به لحاظ قیمت در منطقه

* گردشگری خانگی بر اساس تعریف سازمان جهانی گردشگری شامل ساکنان کشوری معین که فقط در آن کشور سفر می‌کنند. مثل ایرانیانی که فقط در ایران سفر می‌کنند (۲).

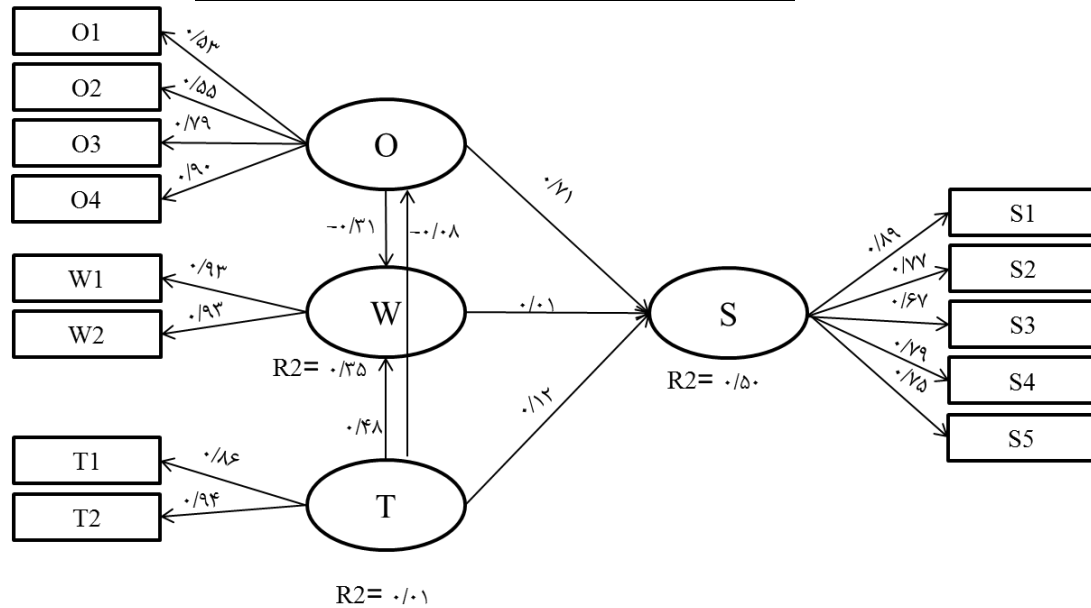
تمامی سازه‌ها بالاتر از آستانه ۰/۷ بوده و بنابراین پایایی مدل از
نظر این سنجه‌ها نیز مورد تایید است. روایی همگرایی مدل با
بررسی AVE (جدول ۲) از حد آستانه ۰/۵ بیشتر بوده و
بنابراین قابل قبول است..

شکل ۲ مقادیر بارهای عاملی را برای نمایه‌ها نشان می‌دهد
(اعداد روی پیکان‌های بین سازه و نمایه‌های آن). از آن‌جا که
همه این مقادیر بالاتر از ۰/۴ است، پایایی مدل از نظر بارهای
عاملی تایید می‌شود. سنجه‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی
نیز همان‌طوری که در جدول ۲ نشان داده شده است، برای

جدول ۲- روایی همگرا و پایایی سازه‌ها

Table 2. Convergence validity and reliability of constructs

سازه	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	AVE
O	۰/۷۱	۰/۸۰	۰/۵۱
S	۰/۸۳	۰/۸۸	۰/۶۰
T	۰/۷۸	۰/۹۰	۰/۸۱
W	۰/۸۶	۰/۹۳	۰/۸۷

شکل ۲- مدل معادلات ساختاری با بارهای عاملی، ضرایب مسیر و مقادیر R² مدلFigure 2. Structural equation modeling with loading values, path coefficients and R² values of the model

نمایه‌های تحقیق با سازه خود در مقایسه با سایر سازه‌ها همبستگی بیشتری دارند (جدول ۴).

نتایج بررسی روایی واگرا به روش Fornell-Larcker نشان می‌دهد که سازه‌ها با نمایه‌های خود تعامل بیشتری دارند تا با سایر سازه‌ها و بنابراین شرط داشتن روایی واگرا نیز تایید شد (جدول ۳). بررسی بارهای عاملی متقابل نشان داد که تمامی

جدول ۳- ماتریس سنجش روایی واگرا به روش Fornell-Larcker

Table 3. Discriminant validity matrix by Fornell-Larcker method

W	T	S	O	
			۰/۷۱	O
		۰/۷۷	۰/۷۰	S
	۰/۹۰	۰/۰۷	۰/۰۸	T
۰/۹۴	۰/۵۱	۰/۱۸	۰/۳۵	W

جدول ۴- روایی واگرا به روش مقادیر بارهای عاملی متقابل

Table 4. Discriminant validity by cross-loadings method

O1	O2	O3	O4	S1	S2	S3	S4	S5	T1	T2	W1	W2	کد نمایه/سازه
-۰/۳۲	۰/۰۶	-۰/۴۰	-۰/۴۳	-۰/۳۰	۰/۰۶	-۰/۱۹	۰/۱۱	-۰/۳۸	۰/۳۹	۰/۵۱	۰/۹۳	۰/۹۴	W
-۰/۲۴	-۰/۰۴	۰/۰۴	-۰/۰۵	۰/۰۰	۰/۳۲	-۰/۱۸	۰/۰۹	-۰/۰۷	۰/۸۶	۰/۹۵	۰/۴۴	۰/۵۱	T
۰/۰۳	۰/۴۳	۰/۲۰	۰/۸۳	۰/۸۹	۰/۷۷	۰/۶۷	۰/۷۹	۰/۷۵	۰/۰۶	۰/۰۶	-۰/۱۴	-۰/۲۰	S
۰/۵۳	۰/۵۵	۰/۷۹	۰/۹۰	۰/۵۹	۰/۵۸	۰/۳۸	۰/۴۸	۰/۶۱	۰/۲۵	-۰/۲۸	-۰/۳۸	-۰/۲۹	O

شده است. هر یک از ردیف‌های این جدول نتیجه مربوط به یک فرضیه (یک رابطه در مدل ساختاری) را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول فرصت‌ها در سطح ۱٪ بر قوت‌ها موثرند و تهدیدها اثر معنی‌داری بر روی ضعف‌ها در سطح ۵٪ دارند. برای سایر مسیرها در این مدل ارتباط معنی‌داری به دست نیامد.

ضرایب مسیر به دست آمده از اجرای مدل بر روی پیکان‌هایی که بین سازه‌ها قرار دارند، درج شده است (شکل ۲). مقادیر R^2 نشانگر واریانس تبیین شده سازه وابسته توسط سازه‌های مستقل است و ضرایب مسیر سهم هر یک از متغیرهای مستقل را در تبیین واریانس متغیر وابسته نشان می‌دهند (شکل ۲). نتایج معنی‌داری مسیرها در مدل ارائه شده در جدول (۵) آورده

جدول ۵- مقادیر Z و نتیجه آزمون مدل ساختاری

Table 5. Z values and result of structural model analysis

O ← T	S ← W	W ← T	S ← T	W ← O	S ← O	مسیرها
۰/۲۲ ns	۰/۰۲ ns	۱/۹۸*	۰/۳۴ ns	۱/۲۹ ns	۲/۳۲**	Z value

** معنی‌دار در سطح اطمینان ۹۹٪؛ * معنی‌دار در سطح اطمینان ۹۵٪؛ ^{ns} فقدان اختلاف معنی‌دار

شده در این تحقیق در حالت تهاجمی (SO) و تدافعی (WT) به طور هم‌زمان قرار دارد. سطح معنی‌داری مسیرهای یادشده به همراه مقدار واریانس تبیین شده سازه‌های وابسته قوت و ضعف توسط سازه‌های مستقل نشان‌دهنده اولویت راهبردهای تهاجمی نسبت به راهبردهای تدافعی است. با توجه به این نتایج می‌توان راهبردهای توسعه‌گردشگری را تعریف کرد. راهبردهای تهاجمی تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی دارد و راهبردهای تدافعی برای مقابله با ضعف‌های درونی و تهدیدهای بیرونی ارائه می‌شوند. در ادامه به برخی از این راهبردها اشاره شده است.

راهبردهای تهاجمی:

- برگزاری تورهای گردشگری، جشنواره‌ها، مراسم آیینی و مسابقات ورزشی جهت افزایش تمایل بازدید از منطقه

مقدار آماره Q^2 به ترتیب برای قوت، ضعف و تهدید (عوامل وابسته) ۰/۲۰، ۰/۰۳ و ۰/۱۰ به دست آمد که نشان‌دهنده قدرت پیش‌بینی قوی تا متوسط برای عامل قوت، متوسط برای عامل تهدید و ضعیف برای عامل ضعف دارد.

بحث

نتایج مدل‌سازی مطالعه حاضر نشان داد که مسیر به دست آمده از فرصت به قوت در سطح ۱٪ معنی‌دار بوده و ۵۰٪ تغییرات قوت با توجه به مقدار R^2 توسط عوامل خارجی فرصت و تهدید و عامل داخلی ضعف تبیین می‌شود. همچنین مسیر تهدید بر ضعف در سطح ۵٪ معنی‌دار است و ۳۰٪ تغییرات ضعف بر اساس عوامل خارجی تبیین می‌شود. با توجه به این‌که اثر فرصت بر قوت و اثر تهدید بر ضعف معنی‌دار به دست آمد، می‌توان گفت که سیستم گردشگری بر اساس نمایه‌های بررسی

به نظر می‌رسد نتایج این مطالعه با توجه به کارگیری روش‌های آماری و تعیین معنی‌داری مسیرها در تعریف جایگاه سیستم (گردشگری شهرستان سپیدان) کارا تر باشد. چرا که موجب می‌شود تمرکز بر تعداد معدودی راهبرد به جای شمار زیادی از آن‌ها معطوف شود. این مطلب در بسیاری از مطالعه‌های گردشگری (۲۱-۱۷) پذیرفته و تاکید شده است. همچنین نتایج مطالعه حاضر نشان داد که استفاده از روش دلفی و PLS مزیت دیگری نیز دارد و آن حذف نمایه‌های زائد و تمرکز بر نمایه‌هایی است که مورد تایید متخصصان و روش‌های آماری مختلف جهت بررسی روایی و پایایی بوده و بنابراین به‌طور موثرتری نشان دهنده سازه‌های مورد مطالعه (قوت، ضعف، فرصت و تهدید) است، بنابراین می‌توان گفت نتایج از قابلیت اعتماد بیشتری برخوردار بوده و با ایجاد فرصت لازم جهت تمرکز بر نمایه‌های معنی‌دار موثر بر گردشگری می‌توان انتظار بهبود بیشتر شرایط گردشگری را داشت.

بر اساس نتایج به‌دست آمده عوامل قوت و ضعف گردشگری منطقه بیشتر تحت تاثیر عوامل خارجی بوده و عامل داخلی ضعف بر قوت اثر معنی‌دار ندارد. علاوه بر این، قوت‌ها و فرصت‌ها بر ضعف‌ها و تهدیدها غلبه داشته و موقعیت سیستم بیشتر در وضعیت تهاجمی است که بهترین شرایط برای یک سیستم محسوب می‌شود و بنابراین امکان ارتقای سیستم با اتخاذ راهبردهای مناسب فراهم است.

یافته دیگر تحقیق تدوین مجموعه نمایه‌هایی است که در کوتاه مدت بر یکدیگر می‌توانند اثرگذار باشند. نمایه‌های طبیعی و ذاتی سرزمین مانند اقلیم مناسب، چشم‌اندازهای زیبا، منابع تفریحی طبیعی و تاریخی متنوع که کمتر تحت تاثیر عوامل انسانی در کوتاه مدت قرار می‌گیرند، از این مجموعه حذف شدند. حال آن‌که موارد یاد شده مورد توجه بسیاری از پژوهشگران (۹ و ۱۱) بوده است که تفاوت مطالعه حاضر را از سایر مطالعات نشان می‌دهد. این رویکرد منجر شد تا عواملی که بیشتر در حوزه اختیار انسان هستند، جهت تجزیه و تحلیل و تدوین راهبردها باقی بمانند.

- استفاده از توجه دولت به گردشگری جهت افزایش سرمایه‌گذاری در منطقه برای بهبود و گسترش زیرساخت‌های گردشگری
 - بهره‌بردن از انگیزه بخش خصوصی جهت تنوع دادن به تسهیلات گردشگری منطقه
- راهبردهای تدافعی:
- مطالعه عمیق دلیل افزایش گردشگری برون مرزی ایرانیان و دلایل کاهش رغبت به گردشگری درون‌مرزی و خانگی و به عمل درآوردن نتایج آن (تدوین برنامه‌ای جهت برون‌رفت از این وضعیت و در گام بعدی افزایش توان رقابت با گردشگری برون مرزی) در جهت افزایش گردشگری خانگی
 - القای حس امنیت به گردشگران از طریق تبلیغات بیشتر و داشتن برنامه بلندمدت با اثربخشی سریع جهت پایین نگه داشتن سطح تغییر فرهنگی جامعه میزبان
 - تبلیغات گسترده در عرصه‌های بین‌المللی با کمک انواع رسانه‌های گروهی و فضای مجازی جهت نشان دادن جاذبه‌های منحصر به فرد گردشگری منطقه
 - افزایش هماهنگی بین دستگاه‌های مرتبط با گردشگری و بخش خصوصی در توسعه تسهیلات گردشگری در منطقه مورد مطالعه
 - سوق دادن صرف اوقات فراغت گردشگران خانگی در گردشگاه‌های داخلی و افزایش اطمینان بومیان به سرمایه‌گذاری در گردشگری و ارائه محصولات خود
- در این مطالعه با توجه به مسیرهای معنی‌دار به‌دست آمده از اجرای PLS اقدام به تدوین راهبردها شد. برخی از پژوهشگران (۱۱ و ۱۴) راهبردها را بر اساس جایگاه سیستم مورد مطالعه در ربع‌های چهارگانه حاصل از تقاطع عوامل بیرونی و درونی تعریف کرده‌اند، حال آن‌که برخی دیگر (۹ و ۱۲) برای هر چهار حالت تهاجمی (SO)، تدافعی (WT)، بازنگری (WO) و تنوع (ST)، راهبردها را تدوین کرده‌اند.

References

1. World Tourism Organization (UNWTO)., 2017. UNWTO Annual Report 2016. UNWTO. , Madrid, 78 p.
2. Eagles, P.F.J., McCool, S.F., Haynes, C.D., 2002. Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management. IUCN.
3. Schmoldt, D., Kangas, J., Mendoza, G., Pesonen, M., 2001. The analytic hierarchy process in natural resource and environmental decision making. Springer, Netherlands.
4. Goranczewski, B., Puciato, D., 2010. SWOT analysis in the formulation of tourism development strategies for destinations. *Tourism*, Vol. 20, pp. 45-53.
5. Valle, P.O., Assaker, G., 2015. Using partial least squares structural equation modeling in tourism research: a review of past research and recommendations for future Applications. *Journal of Travel Research*, Vol. 55, pp. 695-708.
6. Sobhani, S.M., Jamshidi, A., Asadi, E., 2009. Evaluation of rural tourism: SWOT analysis in rural areas of Sepidan county of Fars. In: The third congress of agricultural promotion and education Science, Mashhad, Iran, pp. 1-21. (In Persian)
7. Pakbaz, h., Nori, G., 2011. Investigation on the ecotourism role of Margoon waterfall in a tourist attractions diversity of Fars province. In: The first international conference in tourism management and sustainable development, Marvdasht, Iran, pp. 1-18 . (In Persian)
8. Roknadin Eftekhari, A., Mahdavi, D., Akbarisamani, N., 2011. Presentation of a model of sustainable tourism planning in rural development strategy (case study: Lavasan small village).

مطلب قابل توجه دیگر وزن متفاوت عوامل و نمایه‌ها است که در روش سنتی SWOT به آن توجه نشده است و همه عوامل هم‌وزن در نظر گرفته می‌شوند، حال آن‌که در این مطالعه درجه اهمیت هر نمایه با توجه به بار عاملی آن متفاوت از سایر نمایه‌ها است و از این‌رو اولویت بین نمایه‌ها را بهتر می‌توان درک کرد. در این روش تاکید بر اثربخشی نمایه‌ها است، نه ارزش‌های ابتدایی داده شده توسط متخصصان. بدیهی است که یک نمایه با میانگین ارزش پایین نیز می‌تواند اثر بزرگی بر سیستم بگذارد و بنابراین قضاوت بر پایه میانگین ارزش‌ها که در روش سنتی SWOT مرسوم است، به تنهایی نمی‌تواند درست باشد. از این رو در این مطالعه از معادلات ساختاری به دلیل کارایی آن‌ها دربرآورد روابط پیچیده‌ای که از عهده حسابرسی سرانگشتی انسان خارج است، استفاده شد تا با دید جامع‌تری بتوان اثربخشی هر یک از نمایه‌ها را بر مجموعه سیستم استنباط کرد.

نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه در تصمیم‌گیری‌های مدیریتی در سطح شهرستان سپیدان و همین‌طور در سطح کلان (به علت وجود اثر معنی‌دار عوامل خارجی بر عوامل داخلی) می‌تواند اثربخش باشد، به نحوی که سازمان‌های ذی‌ربط در مدیریت گردشگری سپیدان می‌بایست از فرصت‌های مهیا جهت افزایش قوت‌ها بهره برده و در زمینه کاهش تهدیدها در سطح وسیع‌تر ملی تدابیری مانند راهبردهای بیان شده در این پژوهش به کار برده شود. در پایان رویکرد تلفیقی ارائه شده به عنوان الگویی جهت مطالعه‌های آینده توصیه می‌شود.

تقدیر و تشکر

این مطالعه با حمایت مالی دانشگاه زابل با کد پژوهانه IR-UOZ-GR-4956 به انجام رسیده است.

- Journal of Society and Space, Vol. 12, pp. 74-88.
15. Abdi, K., Divsalar, A., Safaei, M., 2016. Tourism destinations planning with sustainable economic development (case study: Kiasar city). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, Vol. 11, pp. 67-81.
 16. Shan, H., ZeYi, X., Yun, L., 2017. SWOT analysis of tourist industry and the strategies of precisely targeted poverty alleviation - taking Baojing County of Hunan Province as an example. *Journal of Southwest University for Nationalities Natural Science Edition*, Vol. 43, pp. 209-214.
 17. Heidary Soreshjani, R., 2017. Structural Modeling Factors Affecting Tourists' Attraction to Artificial Tourism Phenomena (Case Study: Chitgar Park and Lake). *Journal of Tourism and Development*, Vol. 6, pp. 149-168. (In Persian)
 18. Lo, M.C., Wang, Y.C., Songan, P., Yeo, A.W., 2014. Tourscape: A systematic approach towards a sustainable rural tourism management. *Earth and Environmental Science*, Vol. 18, pp. 1-6.
 19. Hua, C., Chiun, M., Vikneswaran, N., Peter, S., 2016. Examining the effects of environmental components on tourism destination competitiveness: the modernating impact of community support. *Asian Academy of Management Journal*, Vol. 21, pp.75-104.
 20. Hallak, R., Assaker, G., 2017. Using partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) to examine complex models in tourism research. CRC Press, Canada.
 - Human Geography Research Quarterly, Vol. 4, pp. 123-146. (In Persian)
 9. Amar, T., Safari Rad. E., 2014. Solutions of Mountain Tourism Development in Amlash Township by SWOT Analysis Model. *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, Vol. 8, pp. 77-94. (In Persian)
 10. Yuksel, A., Yuksel, F., Bilim, Y., 2010. Destination attachment: Effects on customer satisfaction and cognitive, affective and conative loyalty. *Tourism Management*, Vol. 31, pp. 274-284.
 11. Mosavi, M.N., Abdolaahzadeh, M., Zynalpour, A., Baghrikashkol, E., 2014. Providing an Environment Analysis Model To systematic approach in tourism planning (Case study: Maku Township). *Human Geography Research Quarterly*, Vol. 48, pp. 1-18. (In Persian)
 12. Mohammadi Ostadkelayeh, M., Larijani, M., Makhdoum, M.F., 2016. Analysis of Tourism Development in Saravan Forest Park Based on SWOT Model (Case Study: Establishment of Rural Heritage Museum). *Environmental Researches*, Vol. 7, pp. 215-224. (In Persian)
 13. Reihanian, A., Binti Mahmood, N.Z., Kahrom, E., Hin, T.W., 2012. Sustainable tourism development strategy by SWOT analysis: Boujagh National Park, Iran. *Tourism Management Perspectives*, Vol. 4, pp. 223-228.
 14. Amirah, N., Ahmad, H., ErAh, C., Atiqah, N., Jusoh, H., 2016. Putrajaya administrative center as tourism destination: a SWOT analysis tourism product. *Geografia. Malaysian*

- PLS. Iran's Book News Agency, Tehran, 248p. (In Persian)
25. Ringle, C. M., Wende, S., Becker, J. M., 2015. Smart PLS 3. SmartPLS GmbH, Boenningstedt, Germany.
26. Hair, J.F., Hult, G.T.M., Ringle, C.M., Sarstedt, M., 2014. A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM). 2nd Edition. Sage, Thousand Oaks, United States, 307 p.
27. Garson, G. D., 2017. Partial Least Squares: Regression and Structural Equation Models. Statistical Associates Publishers, Asheboro, United States, 301p.
21. Assaker, G., Hallak, R., 2016. Detecting Latent Classes in Tourism Data Through Response-Based Unit Segmentation (REBUS) in Pls-Sem. Tourism Analysis, Vol. 21, pp. 661-668.
22. Suhartanto, D., Dean, D., Nansuri, R., Triyuni, N.N., 2018. The link between tourism involvement and service performance: Evidence from frontline retail employees. Journal of Business Research, Vol. 83, pp. 130-137.
23. Plan and Budget Organization of Fars., 2016. Fars Province Statistical Yearbook. (In Persian)
24. Davari, A., Rezazadeh, A., 2014. Structural Equation Modeling with